

Thì ra, đó là con rồng xanh to lớn ở thượng nguồn sông Nho Quế (phía bắc tỉnh Hà Giang) sang đòi thách đấu với rồng sông Gâm. Rồng sông Gâm buộc phải nhận lời.

Hôm ấy, trời nổi sấm chớp, mưa gió dữ dội. Sông Gâm gầm gào, nước đục ngầu cuộn sóng. Hai bên bờ, người dân hò reo, gõ trống cổ vũ cho chú rồng của mình. Vị tù trưởng họ Nùng thân hình lực lưỡng, tay cầm thanh đại đao đứng thế trên một tảng đá lớn ngay cạnh vực sâu. Ông tiên đoán được sẽ xảy ra ngày này, nên trước đó đã truyền dạy cho chú rồng nhỏ nhiều thế võ bí truyền. Trước giờ thách đấu, ông cẩn thận buộc vào cổ chú rồng chiếc khăn đỏ thêu hình mặt trời để cầu sức mạnh và may mắn.

Cuộc giao tranh kéo dài suốt ba ngày ba đêm. Cuối cùng, con rồng xanh bị gãy mất một chân, quay đầu bỏ chạy.

Chú rồng sông Gâm ngoi lên để báo tin thắng trận. Mải đánh nhau, chiếc khăn quàng đã rơi khỏi cổ chú lúc nào không hay. Vị tù trưởng không thấy chiếc khăn, chỉ thấy cái đầu rồng đầy máu. Tưởng đó là con rồng xanh đã giết chết chú rồng nhỏ của mình, ông vung thanh đại đao lên. Đầu rồng nhỏ rơi xuống. Lúc ấy, vị tù trưởng mới kinh hoàng nhận ra sự nhầm lẫn của mình. Ông cùng dân làng đem xác rồng chôn cất bên bờ nam sông Gâm, trên gò đất cao, tiếng địa phương gọi là "Réo Rì". Mảnh đất "Réo Rì" nay thuộc xóm Nà Pần, thị trấn Bảo Lạc (thuộc tỉnh Cao Bằng), là phía thượng nguồn sông Gâm. Còn con rồng xanh bị thương nặng, chạy về đến sông Lô thì kiệt sức chết.

Vị tù trưởng ân hận tự trách mình có tội với rồng nhỏ, với dân làng nên đã tự vẫn để tạ tội. Người dân địa phương lập đền thờ ông và rồng nhỏ bên bờ tây sông Gâm, gần ngã ba đèo Cổ Rồng của thị trấn Bảo Lạc ngày nay.

KHÁM PHÁ

Sông Gâm (còn có tên là sông Gầm) là con sông chính của tỉnh Tuyên Quang.

ĐẶC ĐIỂM

Sông Gâm bắt nguồn từ một vùng núi cao thuộc tỉnh Vân Nam (Trung Quốc), chảy vào Việt Nam qua các tỉnh Cao Bằng, Hà Giang, Bắc Kạn, Tuyên Quang trước khi nhập vào sông Lô. Phần sông chảy trên nước ta dài khoảng 217 km, qua địa phận tỉnh Cao Bằng ở vùng đất Na Động và nhận thêm nước từ dòng sông Nho Quế (Hà Giang). Sông tiếp tục chảy thành hình cánh cung theo những dãy núi đá phiến thạch anh của các tỉnh Bắc Kạn, Tuyên Quang tạo nên cảnh quan tự nhiên tuyệt đẹp. Khu vực này được ví như “Hạ Long trên cạn” giữa núi rừng hùng vĩ.

THÔNG TIN VĂN HÓA/DU LỊCH

Đoạn sông Gâm chảy qua huyện Bắc Mê (tỉnh Hà Giang) đã trở thành không gian lễ hội văn hóa - thể thao, du lịch trải nghiệm. Hằng năm, vào mùa nước đầy và yên ả (thường từ tháng Chín năm trước đến tháng Tư năm sau), các lễ hội đua bè mảng, cầu mưa, cúng thần sông... nhộn nhịp trên sông, tạo nên nét văn hóa đặc sắc, thu hút du khách.

Sự tích sông Kỳ Cùng

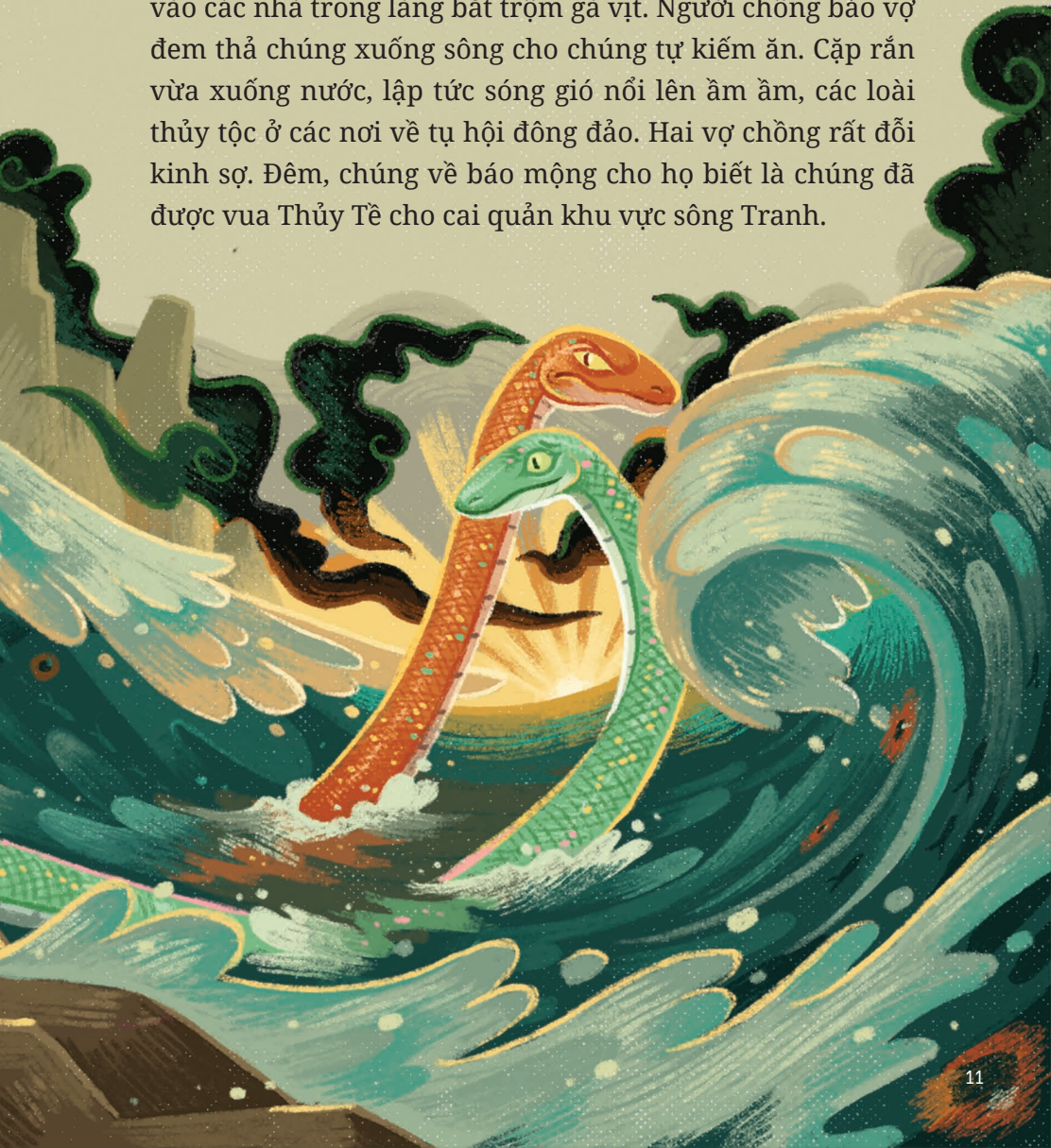
Ngày xưa, ở vùng sông Tranh⁽¹⁾ có hai vợ chồng tuổi đã già mà chưa có con. Một hôm, người chồng nhặt được hai quả trứng to bằng nắm tay, bèn mang về nhà. Mấy ngày sau, trứng nở thành một cặp rắn nhỏ, trên đầu có mào đỏ rất xinh. Người vợ giữ lại, nuôi chúng làm con.

(1) Sông Tranh (hay Gianh) ở đây là con sông thuộc tỉnh Quảng Nam ngày nay (tài liệu kể chuyện này ghi là sông ở tỉnh Đông).

Hai con rắn lớn rất nhanh, luôn quấn quýt với người. Một hôm, người chồng cuốc vườn, cặp rắn bò theo để kiếm ăn. Vô tình một nhát cuốc bổ xuống làm đứt đuôi một con. Từ đó con rắn bị đứt đuôi ngày càng trở nên hung dữ.

Hai con rắn càng lớn càng ăn khỏe. Chúng thường bò vào các nhà trong làng bắt trộm gà vịt. Người chồng bảo vợ đem thả chúng xuống sông cho chúng tự kiếm ăn. Cặp rắn vừa xuống nước, lập tức sóng gió nổi lên ầm ầm, các loài thủy tộc ở các nơi về tụ hội đông đảo. Hai vợ chồng rất đổi kinh sợ. Đêm, chúng về báo mộng cho họ biết là chúng đã được vua Thủy Tề cho cai quản khu vực sông Tranh.

Người dân lập đền thờ đôi rắn bên sông, gọi là đền ông Dài, ông Cộc. Thỉnh thoảng, hai ông vẫn bắt súc vật và người qua lại trên sông. Ông Cộc bản tính dữ tợn, lại háo sắc. Thuyền bè đi qua đó, ông thường xoáy nước, nổi sóng lớn làm cho bị đắm để bắt người lấy của. Bố mẹ nuôi ông Dài ông Cộc vẫn thường ra bờ sông hết lời van vái con, mong chúng đỡ phá phách. Chúng cũng có nghe, nhưng rồi vẫn chẳng nài nạt gì.

Một hôm, có hai vợ chồng một người họ Trịnh đi thuyền qua khúc sông. Người vợ là Dương thị quá xinh đẹp khiến ông Cộc mê mẩn. Ông liền bắt Dương thị về làm thiếp.

Người chồng họ Trịnh gửi đơn kiện tới vua Thủy Tề. Vua Thủy Tề đùng đùng nổi giận, ra lệnh đày ông Cộc đi thật xa cho đến tận cùng đất nước.

Ngày ông Cộc đi đày, tôm cá rắn rết náo động cả một khúc sông Tranh. Quân lính áp giải ông Cộc ra biển rồi đi ngược lên phía bắc. Một hôm, họ đến một vùng rừng cây mịt mù. Ông Cộc bảo quân lính áp giải: “Vậy là đã đến chốn kì cùng rồi đó. Theo lệnh nhà vua, ta sẽ ở đây.”

Tên gọi sông Kỳ Cùng cũng xuất phát từ cuộc đày ải ông Cộc này mà có.

